

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ  
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ВНУТРІШНІХ СПРАВ  
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

**Циклова комісія економіки та управління**

**ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ**

з навчальної дисципліни «Організація і методика аудиту»  
вибіркових компонент  
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

**Облік і аудит**

**за темою № 8 - Аудит установчих документів і власного капіталу**

**Харків 2021**

**ЗАТВЕРДЖЕНО**

Науково-методичною радою  
Харківського національного  
університету внутрішніх справ  
Протокол від 23.09.21 № 8

**СХВАЛЕНО**

Методичною радою  
Кременчуцького льотного  
коледжу Харківського  
національного університету  
внутрішніх справ  
Протокол від 22.09.21 № 2

**ПОГОДЖЕНО**

Секцією науково-методичної ради  
ХНУВС з гуманітарних та соціально-  
економічних дисциплін  
Протокол від 22.09.21 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління, протокол від 31.08.21 № 1

**Розробники:** викладач циклової комісії економіки та управління, спеціаліст вищої категорії, викладач – методист Бондаренко Л.Ф.

**Рецензенти:**

1. Голова циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Цимбалістова О.А.
2. Професор кафедри бізнес адміністрування, маркетингу і туризму Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, д.е.н., професор Дружиніна В.В.

### План лекції:

1. Особливості нормативної бази аудиту установчих документів і власного капіталу
2. Мета, завдання та предметна область аудиторського дослідження
3. Методологія аудиту установчих документів і власного капіталу

### Рекомендована література:

#### Основна література:

1. Аудит: методика і організація : навч. посібник / Н. І. Гордієнко, О. В. Харламова, Ю. І. Мізік, О. О. Конопліна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 319 с.
2. Аудит: навч. посіб. / С.І. Дерев'янка, Н.П. Кузик, С.О. Олійник та ін. — К.: ЦУЛ, 2016. — 380с.
3. Аудит: навчальний посібник / А. О. Баранова, Т. А. Наумова., А.І. Кашперська. – Х.: ХДУХТ, 2017. – 246 с.
4. Виноградова М.О., Жидєєва Л.І. Аудит: Навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2014. — 500с.
5. Коваль М.І., Михайленко О.В. Аудит: організація і методика.— К.: ВД "Персонал", 2014. — 222с.
6. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013р. №433 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
7. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016–2017 років (частина I) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.apu.net.ua/1151-miznarodni-standarti-kontrolu-yakosti-2016-2017>
8. Никонович М.О. Аудит: Підручник. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. — 748с.
9. Пашкевич М.С. Контроль: незалежний, внутрішній, державний: навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 1. Незалежний аудиторський та внутрішньогосподарський контроль [Електронний ресурс] / М.С. Пашкевич, Н.Л. Шишкова ; М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. – Електрон. текст. – Дніпро : НГУ, 2017. – 182 с.
10. Пилипенко І.І., Каменська Т.О., Корінько М.Д., Проскуріна Н.М., Редько О.Ю. Аудит: підручник / За ред. І.І. Пилипенка. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2015. – 643 с.
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.05.1999р. №137 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

12. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
13. Рядська В.В., Петраков Я.В. Аудит: практикум. — К.: ЦУЛ, 2018.— 416с.

#### **Допоміжна література:**

14. Верига Ю. А. Іщенко В.Л., Гладких Т.В. та ін. Бухгалтерський облік і аудит. Термінологічний українсько-російсько-англійський словник: Навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2012. — 292с.
15. Войнаренко М.П., Пономарьова Н.А., Замазій О.В. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту: Навчальний посібник для ВНЗ. — К.: ЦУЛ, 2010.— 488с.
16. Воронко Р.М., Редченко К.І., Благун І.Г. Міжнародні системи обліку і звітності та аудиту: Навчальний посібник для ВНЗ. — Львів: Магнолія 2006, 2011.— 522с.
17. Гаркуша Н.М., Цуканова О.В., Горошанська О.О. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті: Навчальний посібник для ВНЗ. — К.: Знання, 2011.— 591с.
18. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. №436-IV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
19. Дікань Л.В., Голуб Ю.О., Синюгіна Н.В. Державний аудит: Навчальний посібник для ВНЗ. / За ред. Дікань Л.В. — К.: Знання, 2011.— 503с.
20. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Організація і методика аудиту: Підручник для ВНЗ. — К.: Каравела, 2012. — 544с.
21. Лозовицький С.П. Аудит: Навчальний посібник для ВНЗ. — Львів: Магнолія 2006, 2011.— 466с.
22. Любенець С.В. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті: Навчальний посібник. — Львів: Магнолія 2006, 2010.— 261с.
23. Немченко В.В., Редько К.О. та ін. Аудит в Україні: основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту. — К.: ЦУЛ, 2012. — 540с.
24. Огійчук М.Ф., Новіков І.Т., Рагуліна І.І. Аудит: організація і методика: Навчальний посібник для ВНЗ. — 2-е вид. — К. Алерта, 2012.— 664с.
25. Петренко С.М., Пальцун І.М. Аудит: теорія і практика застосування міжнародних стандартів: Навчальний посібник для ВНЗ. — Львів: Магнолія 2006, 2013.— 520с.
26. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991р. №1577-XII (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
27. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
28. Сметанко О.В., Шарапова І.С., Горбачьов В.О., Бурдюг Н.В. та ін. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті: Навчальний посібник. / За ред.

Сметанко О.В.— К.: ЦУЛ, 2013.— 456с.

29. Стасишен М.С., Піча Ю.В. Основи аудиту в схемах, графіках і таблицях: Навчальний посібник для ВНЗ. — К.: Каравела, 2012.— 192с.

30. Суха О.Р. Аудит. Навчальний посібник.— Львів: Новий світ-2000, 2011.— 284с.

31. Труш В.Є., Калінська Т.А., Алексєєва Т.А., Дмитрієнко І.О. Організація і методика аудиту підприємницької діяльності: Навчально-методичний посібник. / За ред. Труша В.Є.— Херсон: Олди-плюс, 2010.— 150с.

32. Утенкова К.О. Аудит: Навчальний посібник для ВНЗ. — К.: Алерта, 2011.— 408с.

### **Інформаційні ресурси в Інтернеті:**

33. Офіційний портал Верховної Ради України: Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>

34. Офіційний сайт «Вісник податкової служби України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua>.

35. Офіційний сайт журналу «Все про бухгалтерський облік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vobu.ua>

36. Офіційний сайт журналу «Дебет-Кредит» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dtki.com.ua>

## **1. Особливості нормативної бази аудиту установчих документів і власного капіталу**

Нормативною базою щодо обліку власного капіталу є такі нормативні документи:

– Господарський кодекс України від 16.01.2003р. №436-IV, який визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання.

– Цивільний Кодекс України від 16.01.2003р. №435-IV, яким регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників і в якому наведені основні визначення та вимоги до капіталу підприємств різних організаційно-правових форм.

– Закон України „Про господарські товариства” від 19.09.91р. № 1577-ХІІ, що визначає поняття і види господарських товариств, правила їх створення, діяльності, а також права і обов'язки їх учасників та засновників. Господарським товариством є юридична особа, статутний (складений) капітал якої поділений на частки між учасниками.

– Закон України „Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” від 06.02.2018 р. № 2275-VIII, який визначає правовий статус товариств з обмеженою відповідальністю та товариств з додатковою

відповідальністю, порядок їх створення, діяльності та припинення, права та обов'язки їх учасників. Глава III даного Закону визначає вимоги щодо створення Статутного капіталу та вкладів учасників, а саме окреслює:

- Статутний капітал товариства
- Вклад учасника товариства
- Внесення вкладу у зв'язку із створенням товариства
- Прострочення внесення вкладу
- Збільшення статутного капіталу товариства
- Збільшення статутного капіталу без додаткових вкладів
- Збільшення статутного капіталу за рахунок додаткових вкладів
- Зменшення статутного капіталу товариства
- Переважне право учасника товариства
- Відчуження частки у статутному капіталі товариства іншим учасникам товариства або третім особам
- Особливості звернення стягнення на частку учасника товариства
- Перехід частки до спадкоємця або правонаступника учасника товариства
- Вихід учасника з товариства
- Набуття товариством частки у власному статутному капіталі
- Виплата дивідендів учасникам товариства
- Обмеження виплати дивідендів
- Закон України „Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 №3480-IV, який регулює відносини, що виникають під час розміщення, обігу цінних паперів і провадження професійної діяльності на фондовому ринку, з метою забезпечення відкритості та ефективності функціонування фондового ринку.

## **2. Мета, завдання та предметна область аудиторського дослідження**

*Метою аудиту власного капіталу є підтвердження аудиторським звітом інформації про власний капітал, його структуру та зміни у власному капіталі, що сталися протягом звітного періоду.*

При проведенні аудиту установчих документів і власного капіталу аудитор повинен виконати такі *завдання*:

1. Перевірка відповідності статутного капіталу законодавчим вимогам та статутним документам.
2. Перевірка правильності ведення бухгалтерського обліку власного капіталу відповідно законодавчим вимогам.
3. Перевірка достовірності розміру власного капіталу, відображеного у фінансовій звітності.
4. Упевненість в порівнянності показників фінансової та не фінансової

звітності.

*Предметна область дослідження*

Інформація про власний капітал знаходить відображення на рахунках класу 4 "Власний капітал та забезпечення зобов'язань", журналі 7, відомостях до нього та у фінансовій звітності:

- в I розділі пасиву Балансу;
  - у формі №4 «Звіт про власний капітал».
- Джерела інформації:
- статут суб'єкта господарювання;
  - установчий договір;
  - протоколи зборів засновників;
  - свідоцтво про державну реєстрацію;
  - свідоцтво про реєстрацію в Міністерстві економіки для економічних суб'єктів за участю іноземного капіталу;
  - документи, пов'язані з приватизацією та акціонуванням підприємств;
  - документи, що підтверджують права власності засновників на майно, яке вноситься в оплату придбаних ними акцій при державній реєстрації товариства за участю державних чи муніципальних підприємств;
  - свідоцтва про реєстрацію в органах статистики, Державної податкової адміністрації, Пенсійному фонді тощо;
  - договори на банківське обслуговування;
  - зареєстровані зміни до установчих документів;
  - проспект емісії;
  - реєстр акціонерів (для акціонерних товариств);
  - протоколи річних зборів засновників, акціонерів;
  - рішення Ради директорів або правління;
  - накази і розпорядження виконавчої дирекції;
  - ліцензії і дозволи на певні види діяльності;
  - листування із засновниками та акціонерами;
  - журнали реєстрації видачі довіреностей і повноважень при реєстрації, перереєстрації, ліквідації, реорганізації дій іншим особам (окрім керівника) суб'єкта господарювання;
  - внутрішні положення;
  - документи, які підтверджують внесення часток засновників до статутного капіталу в грошовій, натуральній, нематеріальній формах чи у вигляді цінних паперів (виписки банку, прибуткові касові ордери, акти оприбуткування майна, переданого в натуральній формі, як внесок до статутного капіталу);
  - методики оцінки часток, що вносяться до статутного капіталу в натуральній і нематеріальній формах.

### 3. Методологія аудиту установчих документів і власного капіталу

*Тест оцінки СВК установчих документів і власного капіталу*

№	Зміст питання
1.	Якщо формування статутного фонду є обов'язковим, чи оговорюються строки внесення (часткового внесення) вкладів умовою державної реєстрації юридичної особи, умовою надання ліцензії?
2.	Чи зазначене в установчих документах визначення часток засновників підприємства, тобто фактичне визначення власника/власників юридичної особи?
3.	Чи був сплачений мінімальний розмір статутного фонду на момент звернення за дозволом на діяльність торговця цінними паперами?
4.	Чи існує на підприємстві механізм виключення за рішенням зборів учасників того учасника, який систематично не виконує своїх обов'язків?
5.	Чи проводились установчі збори затвердження статуту товариства (наявність протоколу)?
6.	Яким чином розміщувалися акції серед засновників?
7.	Яку відповідальність несуть засновники за зобов'язаннями, що виникли до реєстрації АТ?
8.	Чи забезпечені права власності Товариства відповідними документами на випущені акції?
9.	Чи відбулась реєстрація та публікація інформації про випуск акцій?
10.	Чи надавався звіт про наслідки підписки до ДКЦПФР?
11.	Чи перевіряється аудиторською фірмою фінансовий стан засновників - юридичних осіб, щодо їх спроможності сплатити за акції ВАТ?
12.	Чи дотримувалися на даному підприємстві обмеження на види вкладів засновників?
13.	Чи були зміни в статутному капіталі в даний період, їх адекватність реєстрації в статутних документах?

### *Програма аудиту установчих документів і власного капіталу*

№	Перелік аудиторських процедур
<b><i>I. Аудит статутного капіталу</i></b>	
1.	Вивчення установчих документів: <ul style="list-style-type: none"> <li>– визначення виду власності; і якими видами діяльності дозволено займатися;</li> <li>– зміни та доповнення до установчих документів;</li> <li>– вивчення протоколів зборів учасників, акціонерів, наказів керівників та встановлення недозволених операцій із капіталом;</li> <li>– порядок розподілу прибутку за статутом та рішеннями зборів акціонерів.</li> </ul>
2.	Перевірка розміру статутного фонду заявленого та сплаченого, його відповідності встановленому законом мінімуму.
3.	Перевірка складу та структури статутного фонду: <ul style="list-style-type: none"> <li>– кількість та вид акцій, номінальна вартість;</li> <li>– склад засновників;</li> <li>– складання переліку власників, які володіють більш ніж 5% статутного фонду;</li> <li>– акціонер, який володіє контрольним пакетом;</li> <li>– фінансовий стан засновників (крім фізичних осіб) акціонерного товариства відносно їх спроможності робити внески до статутного фонду.</li> </ul>
4.	Перевірка дотримання термінів відкритої передплати на акції та строків сплати у разі випуску цінних паперів у період перевірки.
5.	Перевірка дотримання правил та вимог додаткового випуску акцій.



№	Перелік аудиторських процедур
6.	Перевірка порядку оцінки внесків до статутного фонду згідно з установчими документам.
7.	Визначення правильності формування та змін статутного фонду: <ul style="list-style-type: none"> <li>– перевірка виконання бізнес-плану;</li> <li>– перевірка повноти і виду внесків учасників і засновників;</li> <li>– правильність відображення в обліку несплаченого капіталу;</li> <li>– перевірка термінів погашення заборгованості засновниками, учасниками, акціонерами.</li> </ul>
8.	Перевірка правильності ведення аналітичного обліку по рахунку 40 " Зареєстрований (пайовий) капітал ": <ul style="list-style-type: none"> <li>– перевірка відповідності сальдо по рахунку 40 розміру, зафіксованому в установчих документах;</li> <li>– вивчення супровідних документів на предмет суттєвих операцій, які впливають на сплачений капітал, внесений капітал чи викуплені власні акції;</li> <li>– на основі протоколу зборів акціонерів установити, чи були ці операції дозволені;</li> <li>– перевірка відповідності записів за цими операціями П(с)БО;</li> <li>– визначення кількості випущених та анульованих акцій і порівняння їх із книгою реєстрації власників акцій;</li> <li>– перевірка дотримання строків відкритої передплати на акції та термінів сплати у разі випуску цінних паперів на період перевірки;</li> <li>– перевірка дотримання порядку переходу та реалізації права власності на акції.</li> </ul>
<b>II. Аудит капіталу у дооцінках</b>	
1.	Перевірка правильності здійснення дооцінок
2.	Перевірка правильності відображення в обліку капіталу у дооцінках
<b>II. Аудит вилученого капіталу</b>	
1.	Перевірка правильності відображення в обліку вилученого капіталу: <ul style="list-style-type: none"> <li>– порядок викупу акцій власної емісії та їх подальше використання;</li> <li>– аналіз співвідношення ціни викупу і номінальної вартості акцій.</li> </ul>
2.	Вивчення супровідних документів на предмет суттєвих операцій, які впливають на сплачений капітал, внесений капітал чи викуплені власні акції: <ul style="list-style-type: none"> <li>– встановити на основі протоколу зборів акціонерів, чи були ці операції дозволені;</li> <li>– перевірити, чи обліковані суттєві операції у відповідності з П(с)БО;</li> <li>– визначити кількість випущених та анульованих акцій і порівняти їх із книгою реєстрації власників акцій.</li> </ul>
<b>III. Аудит додаткового капіталу</b>	
1.	Перевірка правильності відображення в обліку іншого додаткового капіталу та його використання.
2.	Перевірка правильності відображення в обліку додатково вкладеного капіталу і його використання.
3.	Вивчення обліку надходження та використання емісійного доходу.
<b>IV. Аудит резервного капіталу</b>	
1.	Порядок формування і правильність відображення в обліку резервного капіталу і його використання.
<b>V. Аудит нерозподіленого прибутку (непокритого збитку)</b>	
1.	Порядок формування і правильність відображення в обліку та звітності нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) від діяльності, здійснюваної підприємством.
2.	Перевірка порядку розподілу прибутку за статутом та рішенням зборів акціонерів (на основі протоколів зборів акціонерів).

Типові помилки і факти шахрайства:

- 1) кредитовий залишок по рахунку 40 не відповідає сумі статутного капіталу, затвердженого в установчих документах;
- 2) необґрунтоване збільшення статутного капіталу за рахунок завищення вартості матеріальних цінностей, нематеріальних активів, які вносяться до статутного капіталу;
- 3) невнесення чи неповне внесення засновниками часток до статутного капіталу;
- 4) несвоєчасне внесення змін до реєстру акціонерів;
- 5) несвоєчасне оформлення вибуття і приймання нових засновників, акціонерів;
- 6) невиплати дивідендів за привілейованими акціями;
- 7) неправильне визначення часток, які вносяться засновниками до статутного капіталу;
- 8) неправильне визначення часток, які підлягають вилученню засновниками зі статутного капіталу;
- 9) відсутні підтверджуючі документи по здійснених фінансово-господарських операціях;
- 10) недооформлені й прострочені документи;
- 11) необумовлене виправлення записів у документах без необхідних підстав;
- 12) відсутність оригіналів чи засвідчених у відповідності із законодавством копій документів;
- 13) фіктивні документи та операції;
- 14) невідображення здійснених операцій;
- 15) провадження діяльності без ліцензії;
- 16) неправильне обчислення податку на доходи (прибуток);
- 17) невиконання вимог нормативних документів.